Экалагічны транспарт

Развіццё зялёнага транспарту цесна звязанае з іншымі сферамі эканомікі – энергетыкай, горадабудаўніцтвам, знешнім гандлем, прамысловасцю, сельскай гаспадаркай, захаваннем біяразнастайнасці і развіццём турызму.

- На долю транспарту прыпадае 12% эмісіі CO2 і 64,5% забруджвальных рэчываў.

- 35,4% гарадскіх перавозак прыпадае на электратранспарт, у тым ліку метро. Доля перавозак электрацягнікамі складае 31%.
- Смяротнасць у ДТЗ (61 чалавек на 1 млн жыхароў) у два разы вышэйшая, чым у Швецыі.

Чаму трэба рэфармаваць транспартную сістэму Беларусі:

1. **Выкіды ад транспарту негатыўна ўплываюць на здароўе і працягласць жыцця**. Паводле экспертаў з EEA штогод каля паўмільёна еўрапейцаў памірае з-за нізкай якасці паветра. Асноўнай крыніцай яго забруджвання з'яўляюцца аўтамабілі. Павелічэнне колькасці аўтамабіляў у горадзе на 1% прыводзіць да росту кошту сацыяльных паслуг на 0,5%.
2. Новая экалагічная палітыка ЕС **"Еўрапейскі зялёны курс" істотна паўплывае на эканоміку Беларусі**. Знізіцца попыт на нафтапрадукты, прадукцыя МТЗ, Белаз, МАЗ, якая не адпавядае экалагічным стандартам, не будзе дапушчаная на рынак, больш жорсткія патрабаванні будуць прад'яўляцца да экалагічнасці перавозак. У 2026 г. ў ЕС будзе ўведзены збор на ўвоз карбанаёмкай прадукцыі, і пры разліку карбонавага следу будуць улічвацца выкіды не толькі падчас вытворчасці, але і транспартавання сыравіны і прадукцыі.
3. Для транспартнага сектара Беларусі характэрныя **залежнасць ад паставак энергарэсурсаў**, **састарэлы аўтапарк** асабістага і грамадскага транспарту, высокі траўматызм, састарэлыя стандарты гарадскога планавання, недастатковая транспартная даступнасць рэгіёнаў, абмежаваныя міжнародныя транспартныя зносіны.

Рэгламенты ЕАЭС не накіраваныя на амбіцыйную экалагізацыю транспартнага сектара, а зніжэнне залежнасці ад нафтавага паліва не ў інтарэсах краін-экспарцёраў нафты, якія ўваходзяць у ЕАЭС. Выклікам для Беларусі стане гарманізацыя заканадаўства з нормамі ЕС і адаптацыя прамысловасці да новых стандартаў, уключэнне ў агульнаеўрапейскія транспартныя сістэмы.

ЕС плануе скараціць выкіды ад транспарту на 90% да 2050 г., дзякуючы:
- скарачэнню спажывання выкапнёвага паліва,
- адмове ад продажу транспарту з рухавікамі ўнутранага згарання да 2035 г.,
- новым стандартам экалагічнасці,
- сістэме карбонавага ўліку і дадатковых збораў “забруджвальнік плаціць”.

Важна не проста замяняць аўтамабілі на электрычныя, але і скарачаць колькасць паездак за кошт гарадскога планавання, пешых і веласіпедных прагулак, укараняць экалагічны грамадскі транспарт у т.л. чыгуначны, выкарыстоўваць чыстыя віды паліва.

Канцэпцыя ўстойлівай мабільнасці кладзе ў аснову патрэбы чалавека і аб'ядноўвае ў цэласную сістэму розныя віды транспарту, інфраструктуру, разумную сістэму кіравання. У сучасным свеце пачынае дамінаваць падыход "мабільнасць як паслуга”, г.зн. чалавеку важна не валодаць аўтамабілем, а магчы хутка і зручна даехаць у любую кропку.

Карысць для беларусаў

Экалагізацыя транспартнага сектара дасць магчымасць павысіць энергетычную бяспеку краіны і канкурэнтаздольнасць прамысловасці. Будуць створаныя працоўныя месцы ў вытворчасці зялёнага транспарту, акумулятараў, паліва, IT-рашэнняў для разумнай мабільнасці і лічбавізацыі.

Гарады стануць больш камфортнымі для жыцця, усе рэгіёны краіны – больш даступнымі, міжнародная транспартная сетка адкрые краіну для турыстаў, а Еўропу – для беларусаў. Чысцейшае паветра і магчымасці для актыўнага адпачынку палепшаць здароўе і якасць жыцця беларусаў.

Як зрабіць транспарт Беларусі больш экалагічным?

Паспяховасць рэформы залежыць не толькі ад развіцця тэхналогій і інвестыцый, але і ад лібералізацыі эканомікі, надзялення паўнамоцтвамі муніцыпалітэтаў, гатоўнасці людзей змяніць лад жыцця, развіцця зялёнага фінансавання.

Мэта	Практычная рэалізацыя
1. Ствараць устойлівую мабільнасць	
Прастора, захопленая аўтамабілямі, вяртаецца гараджанам	- Зменшыць плошчы дарог і адкрытых парковак - Скарачаць паездкі за кошт кампактнай гарадской забудовы, стварэння пешаходных зон у цэнтрах гарадоў - Пашыраць сеткі веласіпедных дарожак і тратуараў
Рэгіянальныя перавозкі: ад рэйсавага раскладу да патрэбаў	- Стварыць сістэму мультымадальных перавозак і перахапляльных парковак у гарадах - Развіваць рачное суднаходства і сетку аэрапортаў
Шырокія міжнародныя зносіны	- Уключыць Беларусь у еўрапейскую транспартную сетку TEN-T - Дапусціць лоўкост авія- і аўтобусныя кампаніі на рынак - Пашырыць сетку хуткасных міжнародных цягнікоў
Развіццё канцэпту "мабільнасць як паслуга"	- Увесці адзіны праязны білет - Інтэграваць усіх перавознікаў, у тым ліку нерэйсавых - Звязаць з праграмамі і электроннымі картамі
2. Развіваць экалагічныя транспарт і паліва	
Развіццё электратранспарту	- Знізіць пошліны і падаткі на чысты транспарт, субсідыі - Увесці прагрэсіўныя зборы – «забруджвальнік плаціць больш» - Стварыць шырокую сетку электрычных заправак - Наладзіць зборку электракараў сусветных марак у Беларусі
Чысты і зручны грамадскі транспарт	- Павялічыць колькасці электробусаў, тралейбусаў, трамваяў - Пераводзіць камунальны транспарт на чыстае паліва - Шэрынг аўтамабіляў, самакатаў, ровараў - Развіваць карпулінг
Электрыфікацыя чыгункі	- Уключыць электрычкі ў мультымадальную сістэму - Электрыфікаваць пасажырскія і грузавыя перавозкі
Экалагічна чыстае паліва	- Выпрацоўваць біягаз з арганічных адходаў - Пашыраць лінейку біяпаліва - Наладзіць чыстую вытворчасць акумулятараў і іх перапрацоўку
3. Укараняць інавацыі ў сферы транспарту	
Вытворчасць экалагічнага транспарту	- Распрацаваць лінейку камунальнага, гарадскога, с\г транспарту на біягазе, электрычнасці і вадародзе - Выпрацоўваць сінтэтычнае паліва на НПЗ Беларусі
Стварэнне ўмоў для інавацый і інвестыцый	- Падтрымліваць беларускіх навукоўцаў і стартапы - Стварыць зоны тэставання "транспарту будучыні": дронаў, беспілотнікаў, дастаўкі, разумных сетак

Крыніцы фінансавання рэформы

Каб замяніць 3,2 млн. легкавых аўтамабіляў на электрамабілі, патрэбна больш за 100% ВУП Беларусі, што нерэалістычна. Таму трэба скарачаць колькасць аўтамабіляў праз аптымізацыю сістэмы грамадскага транспарту, зыходзячы з патрэбаў людзей і мэтазгоднасці.

Развіццё ўласнай вытворчасці дасць магчымасць развіваць прамысловасць, экспарт і сферу паслуг, прыцягне інвестыцыі, створыць працоўныя месцы.

Аўтары: Аляксандра Мамаева ў супрацы з беларускім экспертам
Падрыхтавана CASE у супрацы з Эканамічнай камандай
Офіса Святланы Ціханоўскай пры фінансавай падтрымцы MATRA